

A Man, His Father and a Maiden: Amos' Oracle Against Israel (#181)

Yitzchak Etshalom - rebyitz@gmail.com

ואיש ואביו ילכו אל הנערה... עיון מחדש

A Fresh Look at Amos 2:7

1) LXX Amos 2:7

καὶ υἱὸς καὶ πατήρ αὐτοῦ εἰσεπορεύοντο πρὸς τὴν αὐτὴν **παιδίσκην** ὄπως
βεβηλώσωσιν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτῶν

(2) תרגום יב"ע עמוס ב:ז
וַגְבַּר וְאָבוֹהַי אָזְלִין עַל עוֹלָמְתָא בְּדִיל לְאַחְלָא יַת שְׁמָא דְקוּדְשִׁי.

(3) רש"י עמוס ב:ז
אל הנערה - המאורסה:

(4) רד"ק עמוס ב:ז
ואיש ואביו ילכו אל הנערה - ולא יבוש הבן מאביו לבעול בעולת אביו וזהו חלול שם קדשי שאמרתי להם קדושים תהיו כי קדוש אני השם מקדישכם וכיון שאתם מחללי' קדושתכם הרי אתם מחללים את שם קדשי שקדשתי אתכם ואתם נקראים בשמי כי עם קדוש אתם לה' אלהיך:

(5) מצודת דוד עמוס ב:ז
ואיש ואביו - שניהם יחד ולא יבושו זה מזה:
אל הנערה - ר"ל אל נערה המאורסה לזנות עמה:
למען חלל - כאלו יתכוונו לחלל שם קדשי כי אם היה בעבור הנאה לבד מה להם ללכת אל ארוסה ושניהם יחד:

(6) דברים ד פסוק כה
כִּי־תוֹלִיד בָּנִים וּבָנִי בָנִים וְנִשְׁנַתְּם בְּאֶרֶץ וְהִשְׁחַתְּתֶם וְעִשִׂיתֶם פְּסָל תְּמוֹנֹת לְאֱלֹהֵיךָ לְהַכְעִיסוֹ:

(7) דברים רבה (וילנא) פרשת ואתחנן פרשה ב
מהו להכעיסו אמר רבי אלעזר היו יושבין ומחשבין איזו ערוה חמורה שנאמר (יחזקאל כב) ואיש את אשת רעהו וגו' טמא בזימה מאי בזימה במחשבה היו אומרים מי שבא על אשת איש בחנק ומי שבא על כלתו בסקילה הרי הכלה חמורה מא"א, תני ר"י איש ואביו ילכו אל הנערה יכול לתאוה ת"ל למען חלל את שם קדשי הוי אומר להכעיסו

(8) רמב"ן ויקרא פרק יח
הנה הזכיר הכתוב כי העברת הזרע למוֹלך הוא חלול השם, ובפרשה האחרת מוסיף למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי, ואולי טעמו, למען טמא את העם המקודש לשמי שצויתי והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' מקדשכם. ולחלל את שם קדשי, בעברם על העבירה החמורה לפני, כי כן יאמר בעבירות החמורות, ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי. ויתכן שיאמר כן, מפני שהמקריב מזרעו למוֹלך ואחר כן יבא אל מקדש ה' להקריב קרבן מטמא את המקדש, כי קרבנותיו טמאים ותועבה לשם, והוא עצמו טמא לעולם שנטמא ברעה שעשה, כמו שאמר באוב וידעוני לטמאה בהם, וכתוב ובגילוליהם טמאוה:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

(9) עקידת יצחק ויקרא שער סד (פרשת אחרי מות)

...וברוך אלהינו שבראנו לכבודו והחכים את הטבע האינושי בזה לקיים בו העולם כי אם היה משגל האם והבת והאחות נכסף אצל הטבע האנושי כמו משאר הנשים הנה באמת לא ישוער מציאות אל ישוב העולם כלו בזה והיתה הזמה מצויה מאד והחסד מרובה איש באביו ובאחיו והיה היחוד עמם מוכרח ומסוכן ותגדל ביניהם הקנאה ורבה משטמה והנקל שבגוף זה הענין המגונה שהיו האחין מצויין מקטנותם אצל אחותיהן כתרנגולין והבנות הפקר לפני אחיהם כקטון כגדול ואישואביו ילכו אל הנערה והיה שטפת הזמה מתרבה וזרעם מתערב ומתבלבל ולא ידעו איש את אחיו ואת בניו לא יכיר ולא יהיה להם יחס אבות ידוע והיה הקלקול הזה רב ומפורסם מה שהוא מבואר מאד.

(10) אברבנאל דברים פרק כז

ואמנם הארור התשיעי שהיא מחותנתו. אחשוב אני שלא נאמר על אם אשתו כי ענין החתון בלשון הקדש יאמר על הקרובים מחמת החתון ופעם יכנה החתון על אב האשה ואמה כמו יתרו חותן משה (שופטים י"ט) ויחזק בו חותנו. שהחותן הוא אבי הנערה וחותנתו תהיה אמה. ופעם יאמר חתן על בעל האשה שהוא יקרא חתן לאבי אשתו הזקן. וכמו שיקרא בעל הבת חתן אבי אשתו. ככה תקרא אשת הבן חותנתו. כי השמוש הוא אחד ושוה בהם והוא הנרצה באמרו כאן ארור שוכב עם חותנתו שרוצה לומר עם כלתו. ובא הארור הזה לפי שצפה ברוח הקדש ענין פלגש בגבעה ורשעת בני בנימן. ואיש ואביו הלכו אל הנערה. ונמשכו ממנו מהרעה מה שנמשך לזה אמר כנגד בנימן ארור שוכב עם חותנתו. רוצה לומר עם האשה אשר ישכב בנו כמו שעשו בני בנימן ועושים גם כן האנשים שעם הזונות יפרדו ואיש ואביו ילכו אל הנערה והם בארור. ולפי שצפה גם כן ענין הושע בן אלה שהיה משבט זבלון שהרג בסתר ונקשר את פקח בן רמליהו ומלך תחתיו. ומיד גלו השבטים ונחרב שומרון לכן אמר כנגדו ארור מכה רעהו בסתר.

(11) אלישך עמוס פרק ב

(ז) **השואפים על עפר ארץ בראש דלים.** כי עושים עצמם לעושים דרך ה' שאוהבים עניים, ואם הם דלים בעולם הזה, הם דבקים בו יתברך אחרי מותם, ולכן הולכים כשואפים עפר ארץ אשר על ראש דלים, הקבורים בבית הקברות במערותיהם לתנות עליהם, באומרם כי אלה הם אוהבי ה', וקדושה שורה על עפר ראשם, וכשהולכים לבית הקברות לעשות חסידות זה, אינן הולכים בדרך כבושה לכל אדם, למען יחשבו שלבלתי הראות חסידות, הולכים בדרך שלא יעברו בה רבים, וזהו ודרך ענוים יטו, שיטו מן הכבושה וילכו בדרך של ענוים, הפורשים מבני אדם ומהלכים בדרך אחרת, באופן שכל הרואים את כבוד האנשים האלה יפארום לאמר, כי מדת קונם בהם לאהוב את הדלים ולהתאבק ולשאוף עפר על ראשם, כאשר אז אחרי מותם ה' דבק בהם, וכל ישעם וכל חפץ הוא ללכת שמה לשכב את א' מן הנערות, אשר תלך שם לבכות את אביה או אמה באחד המערות צורים ונקיקי הסלעים אשר שם אנשים קבורים, וזהו ואיש ואביו ילכו אל הנערה, ויעשו בערמה לבל יתנו לב לדבר, הנהיגו עצמם להיות שואפים על עפר ארץ בראש דלים, והוא מעין עובדא דגמרא מעשה היה והוציאנה עשרה במטה, וילכו שנים לבל תשמט מיד אחד בלבד, ויבטחו אב ובן שיהיו בלב אחד, והוא חלול השם כפול לעשות דרך חסידות לרמות, ולחטא עון עריות ולהיות איש ואביו:

(12) מלב"ם עמוס פרק ב

השואפים. ומי שכר העדי שקר ונתן שוחד, זה עשו אלה ששואפים ותאבנים על עפר ארץ, לקחת עפר ארץ של הדל ר"ל מעט כברת ארץ שיש לו, וזה יקחו בראש דלים, עם ראשם של הדלים, שע"י שיכרתו ראשו ויהרגוהו יקחו עפר ארצו ולכן ישכרו עליו עדי ודייני שקר, ועל"ז דרך ענוים יטו, יטו את דרכם לדונם משפט מות ולרצחם, כי ש"ד קל בעיניהם, ובענין ג"ע אישואביו ילכו אל הנערה המאורשה, שזה מורה על רוב הפרצה מאד והעדר הבושת בפני ההורים בזה למען חלל את שם קדשי:

13) Code of Hammurabi par. #117

If anyone fail to meet a claim for debt, and sell himself, his wife, his son, and daughter for money or give them away to forced labor: they shall work for three years in the house of the man who bought them, or the proprietor, and in the fourth year they shall be set free.

(14) עמוס ב:ו-ח "reordered"

כִּזָּה אָמַר ה' עַל-שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל-אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ

(א) עַל-מִכְרָם בַּכֶּסֶף צְדִיק

(ב) וְאֲבִיוֹן בַּעֲבוּר נַעֲלִים

(ג) הַשְּׂאֹפִים עַל-עַפְר־אֶרֶץ בְּרֹאשׁ דָּלִים

(X) וְאִישׁ וְאִבּוֹ יֵלְכוּ אֶל-הַנְּעָרָה לְמַעַן חַלֵּל אֶת-שֵׁם קִדְשִׁי

(1) וְדַרְךְ עֲנוּיִם יִטּוּ

(1) וְעַל-בְּגָדִים חֲבָלִים יִטּוּ אֶצֶל כָּל-מִזְבֵּחַ

(1) וַיֵּין עֲנוּשִׁים יִשְׁתּוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם